

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій
імені С.З. Гжицького

Факультет економіки та менеджменту

Кафедра економіки підприємства, інновацій та дорадництва в АПК
імені І. В. Поповича

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова навчально-методичної
комісії спеціальності

051 – «Економіка»

 Музика П. М.

“25” серпня 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ОК 32 «ОБГРУНТУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ РІШЕНЬ
І ОЦІНЮВАННЯ РИЗИКІВ»**

<i>Рівень вищої освіти</i>	<u>перший (бакалаврський)</u> (назва освітнього рівня)
<i>Галузь знань</i>	<u>05 – «Соціальні та поведінкові науки»</u> (назва галузі знань)
<i>Спеціальність</i>	<u>051 – «Економіка»</u> (назва спеціальності)
<i>Освітня програма</i>	<u>«Економіка підприємства»</u> (назва)
<i>Вид дисципліни</i>	<u>обов'язкова</u> (обов'язкова / за вибором)

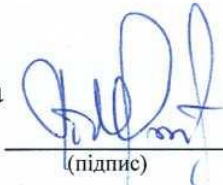
Львів – 2020 р.

Робоча програма навчальної дисципліни «Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за освітньою програмою «Економіка підприємства» спеціальності 051-«Економіка».

Укладач – Чемерис В.А., доктор економічних наук, професор кафедри економіки підприємства, інновацій та дорадництва в АПК імені І. В. Поповича

Робоча програма розглянута та схвалена на засіданні кафедри економіки підприємства, інновацій та дорадництва в АПК імені І. В. Поповича «17» 08 2020 року (протокол № 1).

Завідувач кафедри економіки підприємства, інновацій та дорадництва в АПК імені І. В. Поповича

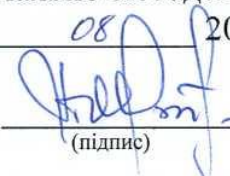

(підпис)

П. М. Музика

Погоджено навчально-методичною комісією спеціальності 051 – «Економіка» «25» 08 2020 р. (протокол № 5).

Голова НМКС

(підпис)

П. М. Музика

Схвалено рішенням навчально-методичної ради факультету економіки та менеджменту «25» серпня 2020 р. (протокол № 3).

Голова НМРФ

(підпис)

С. І. Поперечний

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Всього годин	
	Денна форма здобуття освіти (ДФЗО)	Заочна форма здобуття освіти (ЗФЗО)
Кількість кредитів/годин	5,0/150	5,0/150
Усього годин аудиторної роботи	60	18
в т.ч.:		
лекційні заняття, год.	24	8
практичні заняття, год.	36	10
лабораторні заняття, год.		
семінарські заняття, год.		
Усього годин самостійної роботи	90	132
Форма контролю	Екзамен	Екзамен

Примітка.

Частка аудиторного навчального часу студента у відсотковому вимірі:

для денної форми здобуття освіти – 40;

для заочної форми здобуття освіти – 12.

2. ПРЕДМЕТ, МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Предмет, мета вивчення навчальної дисципліни

Предметом вивчення дисципліни «Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків» є господарські рішення та пов'язані з ними ризики на підприємстві.

Мета вивчення - формування знань і навичок стосовно обґрунтування господарських рішень з різним ступенем невизначеності та ризику.

2.2. Завдання навчальної дисципліни.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування у здобувачів вищої освіти необхідних компетентностей та програмних результатів навчання.

Загальні компетентності:

здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК3);

здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК4);

здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово (ЗК5);

здатність до адаптації та дій в новій ситуації (ЗК9);

здатність приймати обґрунтовані рішення (ЗК11);

здатність діяти соціально відповідально та свідомо (ЗК13).

Спеціальні (фахові) компетентності:

здатність виявляти знання та розуміння проблем предметної області, основ функціонування сучасної економіки на мікро-, мезо-, макро- та міжнародному

рівнях (СК1);

здатність здійснювати професійну діяльність у відповідності з чинними нормативними та правовими актами (СК 2);

здатність аналізувати та розв'язувати завдання у сфері економічних та соціально-трудова відносин (СК 8);

здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію (СК11)

здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, прогнозувати способи їх вирішення (СК 12).

Програмні результати навчання (Р):

застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади) (Р5);

використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у сфері економічної діяльності (Р6);

застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати (Р12);

виконувати міждисциплінарний аналіз соціально-економічних явищ і проблем в однієї або декількох професійних сферах з врахуванням ризиків та можливих соціально-економічних наслідків (Р17);

оволодіти навичками усної та письмової професійної комунікації державною та іноземною мовами (Р20);

демонструвати гнучкість та адаптивність у нових ситуаціях, у роботі із новими об'єктами, та у невизначених умовах(Р22);

показувати навички самостійної роботи, демонструвати критичне, креативне, самокритичне мислення (Р23).

2. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

3.1. Розподіл навчальних занять за розділами дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин										
	ДФЗО					ЗФЗО					
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі				
		лекц.	прак	лабо	інд.		с. р.	лекц.	прак	лабо	інд.
Розділ 1. Технологія прийняття господарських рішень											
Тема 1. Сутнісна характеристика господарських рішень	7	1	2			4	9	1	-		8
Тема 2. Технологія прийняття рішень господарської діяльності	12	2	4			6	11	1	2		8
Тема 3. Методичні основи підготовки господарських рішень	10	2	2			6	8	-	-		8
Тема 4. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання їх ефективності	8	2	2			4	9	1	-		8
Тема 5. Прогнозування та аналіз господарських рішень	10	2	4			4	9	1	2		6
Тема 6. Невизначеність як першопричина ризику підприємницької діяльності	12	2	4			6	10	-	2		8
Тема 7. Критерії прийняття рішень в умовах невизначеності	9	1	2			6	11	1	2		8
Разом за розділом 1	68	12	20			36	67	5	8		54
Розділ 2. Прийняття господарських рішень в умовах невизначеності та ризику											
Тема 8. Теорія корисності та її застосування у процесі прийняття рішень	8	2	2			4	8	-	-		8
Тема 9. Підприємницькі ризики та їх вплив на прийняття господарських рішень	10	2	2			6	9	1	-		8
Тема 10. Критерії прийняття рішень за умов ризику	9	1	2			6	8	-	-		8
Тема 11. Прийняття рішень у конфліктних ситуаціях	7	1	2			4	8	-	-		8
Тема 12. Обґрунтування інвестиційних і фінансових рішень за умов ризику	8	2	2			4	11	1	2		8

Тема 13. Якісне та кількісне оцінювання підприємницьких ризиків	8	2	2			4	8	-	-			8
Тема 14. Напрями і методи регулювання та зниження ступеня ризику	12	2	4			6	11	1	-			10
Разом за розділом 2	62	12	16			34	63	3	2			58
Інші види самостійної роботи	20	-	-			20	20	-	-			20
<i>Усього годин</i>	150	24	36			90	150	8	10			132

2.2. Загальні і спеціальні (фахові) компетентності та програмні результати навчання, що забезпечуються вивченням окремих тем

Теми	Шифри компетентностей, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти	Шифри програмних результатів навчання здобувача вищої освіти
Тема 1. Сутнісна характеристика господарських рішень	ЗК4, ЗК5, СК1	Р6, Р15, Р 12, Р20
Тема 2. Технологія прийняття рішень господарської діяльності	ЗК3, ЗК8, СК1, СК9	Р6, Р12, Р17, Р22, Р23
Тема 3. Методичні основи підготовки господарських рішень	ЗК4, ЗК10, СК1, СК9	Р6, Р12, Р17, Р22, Р23
Тема 4. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання їх ефективності	ЗК10, СК1, СК 8	Р5,Р6, Р12, Р17,Р23
Тема 5. Прогнозування та аналіз господарських рішень	ЗК10, СК1	Р6, Р12, Р17,Р23
Тема 6. Невизначеність як першопричина ризику підприємницької діяльності	ЗК4, ЗК9, СК1,	Р5,Р6, Р12, Р 17, Р23
Тема 7. Критерії прийняття рішень в умовах невизначеності	ЗК9, ЗК11, СК1, СК 8, СК9, СК11	Р5,Р6, Р12, Р17,Р23
Тема 8. Теорія корисності та її застосування у процесі прийняття рішень	ЗК4, ЗК9, ЗК11,СК1, СК11, СК 12	Р5,Р6, Р10, Р12,Р23

Тема 9. Підприємницькі ризики та їх вплив на прийняття господарських рішень	ЗК4, ЗК9, ЗК11, СК1, СК11, СК 12	P5, P6, P12, P17, P22, P23
Тема 10. Критерії прийняття рішень за умов ризику	ЗК4, ЗК9, ЗК11, СК1, СК11	P5, P6, P12, P17, P22, P23
Тема 11. Прийняття рішень у конфліктних ситуаціях	ЗК4, ЗК9, ЗК11, СК1, СК 8, СК11, СК 12	P5, P6, P12, P17, P22, P23
Тема 12. Обґрунтування інвестиційних і фінансових рішень за умов ризику	ЗК4, ЗК9, ЗК11, СК1, СК11	P5, P6, P12, P17, P22, P23
Тема 13. Якісне та кількісне оцінювання підприємницьких ризиків	ЗК4, ЗК9, ЗК11, СК1, СК 8, СК11, СК 12	P5, P6, P12, P17, P22, P23
Тема 14. Напрями і методи регулювання та зниження ступеня ризику	ЗК4, ЗК9, ЗК11, СК1, СК 8, СК11, СК 12	P5, P6, P12, P17, P22, P23

2.3. Лекційні заняття

№ з/п	Назви тем та їх короткий зміст	Кількість годин	
		ДФЗО	ЗФЗО
1	2	3	4
1	Тема 1. Сутнісна характеристика господарських рішень Господарські рішення, їх сутність та класифікація. Способи формалізації та реалізації господарських рішень. Параметри та умови забезпечення якості й ефективності господарських рішень.	1	1
2	Тема 2. Технологія прийняття рішень господарської діяльності Основні етапи прийняття рішень. Стадії прийняття господарських рішень. Основні моделі та засоби прийняття рішень. Характер та умови прийняття господарських рішень.	2	1
3	Тема 3. Методичні основи підготовки господарських рішень Неформалізовані методи прийняття господарських рішень. Формалізовані методи прийняття господарських рішень. Моделювання в теорії прийняття рішень.	2	-

4	Тема 4. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання їх ефективності Методичні основи обґрунтування господарських рішень. Методологічні основи оцінки ефективності господарських рішень.	2	1
5	Тема 5. Прогнозування та аналіз господарських рішень Сутність прогнозування господарських рішень. Методи прогнозування господарських рішень. Методи аналізу господарських рішень.	2	1
6	Тема 6. Невизначеність як першопричина ризику підприємницької діяльності Сутність та природа невизначеності. Методи опису невизначеності.	2	
7	Тема 7. Критерії прийняття рішень в умовах невизначеності Значення критеріїв у процесі прийняття оптимальних рішень в умовах невизначеності. Сутність критеріїв оптимальності в умовах невизначеності.	1	1
8	Тема 8. Теорія корисності та її застосування у процесі прийняття рішень Основні елементи теорії корисності. Корисність за Нейманом – Моргенштерном. Типові функції корисності. Етапи побудови функції корисності.	2	-
9	Тема 9. Підприємницькі ризики та їх вплив на прийняття господарських рішень Сутнісна характеристика ризику. Ризик як економічна категорія. Причини виникнення ризику. Функції ризику. Класифікація підприємницьких ризиків.	2	1
10	Тема 10. Критерії прийняття рішень за умов ризику Сутність критеріїв прийняття господарських рішень за умов ризику. Метод дерева рішень.	1	-
11	Тема 11. Прийняття рішень у конфліктних ситуаціях Сутнісна характеристика конфлікту. Формалізація конфліктних ситуацій. Методи знаходження оптимальних стратегій.	1	-
12	Тема 12. Обґрунтування інвестиційних і фінансових рішень за умов ризику Інвестиційні рішення та критерій ефективності їх прийняття. Сутність фінансових рішень.	2	1

13	Тема 13. Якісне та кількісне оцінювання підприємницьких ризиків Сутність якісного оцінювання підприємницьких ризиків. Методи якісного оцінювання ризику. Методи кількісного аналізу. Загальні процедури кількісного оцінювання ризику.	2	-
14	Тема 14. Напрями і методи регулювання та зниження ступеня ризику Основні етапи управління ризиком. Методи регулювання та зниження ступеня ризику.	2	1
Усього годин		24	8

3.4. Практичні (лабораторні, семінарські) заняття

№ з/п	Назви тем та їх короткий зміст	Кількість годин	
		ДФЗО	ЗФЗО
1	2	3	4
1	Тема 1. Сутнісна характеристика господарських рішень Поняття господарських рішень та їхні ознаки. Сутність господарських рішень. Класифікація господарських рішень. Вимоги до господарських рішень та умови їх досягнення.	2	-
2	Тема 2. Технологія прийняття рішень господарської діяльності Необхідність прийняття господарських рішень. Процес прийняття рішень та його елементи. Етапи та процедури процесу прийняття рішень. Методи, що використовуються для формалізації моделей прийняття господарських рішень.	4	2
3	Тема 3. Методичні основи підготовки господарських рішень Методи розроблення господарських рішень. Аналітичні, статистичні та математичні методи. Експертні методи та межі їх застосування. Види експертних оцінок. Сутність евристичного програмування та його різновиди.	2	-

4	<p>Тема 4. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання їх ефективності</p> <p>Обґрунтування господарських рішень. Методичні основи обґрунтування господарських рішень. Підходи до обґрунтування й вибору господарських рішень. Головні принципи прогнозування господарських рішень. Сутність та принципи аналізу господарських рішень. Методи аналізу господарських рішень.</p>	2	-
5	<p>Тема 5. Прогнозування та аналіз господарських рішень</p> <p>Мета прогнозування. Основні завдання прогнозування. Ключові принципи прогнозування господарських рішень. Основні джерела інформації для прогнозування.</p>	4	2
6	<p>Тема 6. Невизначеність як першопричина ризику підприємницької діяльності</p> <p>Особливості функціонування підприємств за умов невизначеності. Сутність невизначеності та основні причини її появи. Видова класифікація невизначеності.</p>	4	2
7	<p>Тема 7. Критерії прийняття рішень в умовах невизначеності</p> <p>Критерії (правила) обґрунтування господарських рішень в умовах невизначеності та їхня характеристика. Матриця прибутків і матриця витрат, особливості їхньої побудови.</p>	2	2
8	<p>Тема 8. Теорія корисності та її застосування у процесі прийняття рішень</p> <p>Теорія корисності в системі процесів прийняття рішень. Аксиоми раціональної поведінки. Умови схильності, несхильності, байдужості до ризику. Приклади функцій корисності. Методика побудови функції корисності.</p>	2	-
9	<p>Тема 9. Підприємницькі ризики та їх вплив на прийняття господарських рішень</p> <p>Ризик у діяльності суб'єкта господарювання. Сутнісна характеристика ризику. Ризик як економічна категорія. Ризик і невизначеність. Основні риси підприємницького ризику. Функції ризику в підприємницькій діяльності. Класифікація підприємницьких ризиків. Характеристика підприємницьких ризиків за сферою їхнього походження та ступенем впливу на результати діяльності підприємств.</p>	2	-
10	<p>Тема 10. Критерії прийняття рішень за умов ризику</p> <p>Фактори впливу на ступінь підприємницького ризику. Функції і класифікація ризиків. Характеристика критеріїв прийняття рішень за умов ризику.</p>	2	-

11	Тема 11. Прийняття рішень у конфліктних ситуаціях Особливості прийняття рішень у конфліктних ситуаціях. Математична модель конфлікту. Сутність теорії ігор. Система понять теорії ігор. Чиста та змішана стратегії.	2	-
12	Тема 12. Обґрунтування інвестиційних і фінансових рішень за умов ризику Інвестиційні рішення та критерій ефективності їх прийняття. Критерії обґрунтування рішень під час прийняття (вибору) інвестиційного проекту. Врахування ризику при обґрунтуванні ставки дисконтування. Коефіцієнт систематичного ризику. Опціонний критерій прийняття рішень. Систематичний ризик і очікувана дохідність компанії. Сутність фінансових рішень. Портфелі Г. Марковіца і Р. Гобіна. Теорія оптимального портфеля.	2	2
13	Тема 13. Якісне та кількісне оцінювання підприємницьких ризиків Мета та зміст якісного оцінювання ризиків. Принципи якісного оцінювання підприємницьких ризиків. Процедура якісного оцінювання ризику. Загальна характеристика методів якісного оцінювання ризику. Головне призначення кількісної оцінки ризику. Принципові положення кількісної оцінки ризику. Основні методи кількісної оцінки ризику. Порівняльна характеристика методів кількісної оцінки ризику. Експертні методи оцінки ризику. Статистичний метод вимірювання ризику. Зміст аналітичного методу оцінки ризику. Метод аналогій.	2	-
14	Тема 14. Напрями і методи регулювання та зниження ступеня ризику Необхідність управління ризиками господарської діяльності. Етапи реалізації процесу управління ризиком. Методи одержання інформації про ризики. Система показників ризиків. Основні напрями й методи впливу на ступінь ризику господарювання. Уникнення та компенсація ризику. Збереження та передавання ризику. Хеджування та страхування ризиків. Методи зниження ступеня ризику. Модель "імовірність виникнення втрат/рівень збитків" для пошуку рішення щодо оптимізації ступеня ризику.	4	-
Усього годин		36	10

3.5. Самостійна робота

№ з/п	Назви тем та їх короткий зміст	Кількість годин	
		ДФЗО	ЗФЗО
1	2	3	4
1	Тема 1. Сутнісна характеристика господарських рішень Ретроспективний огляд теоретичних концепцій про обґрунтування господарських рішень. Способи формалізації та реалізації господарських рішень.	4	8
2	Тема 2. Технологія прийняття рішень господарської діяльності Стили прийняття рішень. Основні способи прийняття рішень. Структурні схеми для прийняття рішень. Прийняття господарських рішень з використанням методу аналізу ієрархії.	6	8
3	Тема 3. Методичні основи підготовки господарських рішень Обґрунтування господарських рішень щодо обсягів випуску продукції за допомогою графічного методу та симплексметоду методу лінійного програмування	6	8
4	Тема 4. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання їх ефективності Комплексний підхід до обґрунтування господарських рішень. Інструментарій аналізу господарських рішень.	4	8
5	Тема 5. Прогнозування та аналіз господарських рішень Сучасні математичні методи прогнозування господарських рішень. Прогнозування результатів діяльності підприємства на основі декомпозиції часового ряду	4	6
6	Тема 6. Невизначеність як першопричина ризику підприємницької діяльності Невизначеність – фундаментальна характеристика економічних процесів. Урахування чинника невизначеності в управлінні підприємством і способи мінімізації його негативного впливу.	6	8
7	Тема 7. Критерії прийняття рішень в умовах невизначеності Обґрунтування господарських рішень в умовах невизначеності та ризику. Критерії Лапласа, Вальда, Севіджа, Гурвіца, оптимізму, песимізму, критерії Байєса, Ходжена – Лемана, принцип Бернуллі	6	8

8	Тема 8. Теорія корисності та її застосування у процесі прийняття рішень Лотерея, її детермінований еквівалент, премія за ризик та страхова сума. Концептуальні підходи до побудови функції корисності.	4	8
9	Тема 9. Підприємницькі ризики та їх вплив на прийняття господарських рішень Чинники впливу на ступінь ризику. Збутові ризики та причини їх виникнення.	6	8
10	Тема 10. Критерії прийняття рішень за умов ризику Обґрунтування господарських рішень в умовах ризику. Порівняльна характеристика критеріїв прийняття рішень в умовах ризику.	6	8
11	Тема 11. Прийняття рішень у конфліктних ситуаціях Теорія кінцевих антагоністичних ігор. Модель торгів. Графоаналітичний спосіб пошуку оптимального рішення за конфліктної ситуації.	4	8
12	Тема 12. Обґрунтування інвестиційних і фінансових рішень за умов ризику Оцінка ризику інвестиційних проектів. Формування оптимального портфеля з обмеженої кількості цінних паперів.	4	8
13	Тема 13. Якісне та кількісне оцінювання підприємницьких ризиків Експертна оцінка рівня ризику діяльності підприємства. Статистичний та аналітичний методи кількісної оцінки ризиків.	4	8
14	Тема 14. Напрями і методи регулювання та зниження ступеня ризику Характеристика ризиків за умови диверсифікації діяльності підприємства та способи їх зниження.	6	10
15	Інші види самостійної роботи (підготовка до навчальних занять та контрольних заходів)	20	20
Усього годин		90	132

4. Індивідуальні завдання

Здобувачі вищої освіти готують реферати та виконують описові завдання за такими темами:

1. Сутність господарських рішень, їх класифікація.
2. Ефективність господарських рішень.
3. Стадії прийняття господарських рішень
4. Етапи прийняття господарських рішень

5. Методи розробки господарських рішень
6. Математико-статистичні методи вивчення зв'язків
7. Методи теорії прийняття господарських рішень
8. Методи теорії ігор
9. Методи експертних оцінок в організації розробки управлінських рішень.
10. Обґрунтування господарських рішень, критерії їх оцінки
11. Підходи до обґрунтування та обрання рішень
12. Прогнозування господарських рішень, їх суть, мета, основні завдання
13. Принципи прогнозування господарських рішень
14. Кількісні методи прогнозування
15. Якісні методи прогнозування
16. Критерій Вальда
17. Критерій Севіджа
18. Критерій Лапласа
19. Корисність, її суть і функції
20. Детермінований еквівалент лотереї
21. Сутнісна характеристика теорій ризику
22. Фактори впливу на ступінь підприємницького ризику
23. Класифікація підприємницьких ризиків
24. Особливості визначення критеріїв при оцінці господарських рішень за умов ризику
25. Кількісні підходи в оцінці ризиків реалізації господарських рішень
26. Суть конфліктів, їх види, наслідки
27. Риси, притаманні конфлікту, їх характеристика
28. Інвестиційний проект, критерії обґрунтування рішень під час вибору інвестиційного проекту
29. Моделі визначення ціни капітальних активів
30. Теорія оптимального портфеля .
31. Якісне оцінювання підприємницьких ризиків
32. Кількісне оцінювання підприємницьких ризиків.
33. Методи впливу на ступінь ризику господарювання
34. Компенсація, зниження, передача ризику
35. Методи зниження ступеня ризику.

5. Методи навчання

За джерелами знань використовуються такі методи навчання: словесні (розповідь, пояснення, лекція); наочні (демонстрація, ілюстрація); практичні (практична робота, вправи). За характером логіки пізнання використовуються такі методи: аналітичний, синтетичний, аналітико-синтетичний, індуктивний, дедуктивний. За рівнем самостійної пошукової діяльності використовуються методи: проблемний, частково-пошуковий, дослідницький.

6. Методи контролю

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Форми проведення поточного контролю: усне і письмове опитування, тести, перевірка виконаних практичних завдань.

Семестровий контроль проводиться у формі іспиту в обсязі навчального матеріалу, визначеного робочою програмою, і в терміни, встановлені навчальним планом.

7. Критерії оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти

7.1. Денна форма навчання

Оцінювання здійснюється за 100–бальною шкалою, національною 4–бальною шкалою та шкалою ECTS.

Таблиця 7.1

Шкали оцінювання успішності студентів

100 – бальна шкала	Національна шкала	Шкала ECTS
90 - 100	Відмінно	A
82 - 89	Добре	B
74 - 81		C
64 - 73	Задовільно	D
60 - 63		E
35 – 59	Незадовільно з можливістю повторного складання екзамену	FX
0 - 34	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	F

Поточний контроль полягає в оцінюванні рівня підготовленості студентів до виконання конкретних робіт, повноти та якості засвоєння навчального матеріалу та виконання індивідуальних завдань відповідно до робочої програми навчальної дисципліни. Поточний контроль проводиться за кожною вивченою темою шляхом усного чи письмового опитування. Результати поточного контролю оцінюються за чотирибальною шкалою.

«Відмінно» - оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких навчальний матеріал відтворюється в повному обсязі, відповідь правильна, обґрунтована, логічна, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки. Студент показує глибоке оволодіння лекційним матеріалом, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє

вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал. Практичне завдання виконане правильно, як з використанням типового алгоритму, так і за самостійно розробленим алгоритмом.

«Добре» - оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюється значна частина навчального матеріалу. Студент виявляє знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, певною мірою може аналізувати матеріал, порівнювати та робити висновки. Студент висвітлює питання повно, висвітлення їх завершено висновками, виявлене уміння аналізувати факти й події, а також виконувати навчальні завдання. У відповідях допущені несуттєві помилки, в усних відповідях – неточності, деякі незначні помилки, має місце недостатня аргументованість при викладенні матеріалу, нечітко виражене ставлення слухача до фактів.

«Задовільно» - оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюються основні положення навчального матеріалу на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння; студент у цілому оволодів суттю питань з даної теми, виявляє знання лекційного матеріалу, навчальної літератури, намагається аналізувати факти й події, робити висновки. Студент дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні теоретичного матеріалу. У практичних завданнях припущені несуттєві помилки.

«Незадовільно» - оцінюється завдання, що не виконане, або містить відповіді на рівні елементарного відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, фрагментів навчального матеріалу. Студент виявив неспроможність висвітлити питання чи питання висвітлені неправильно, безсистемно, з грубими помилками, відсутнє розуміння основної суті питань, У відповідях та практичному завданні припущені суттєві помилки.

Результати екзаменаційного контролю оцінюються за 50 – бальною шкалою. Підсумкове оцінювання за результатами вивчення дисципліни здійснюється за 100 бальною шкалою з урахуванням результатів поточного та екзаменаційного контролю. При цьому максимально 50 балів студент може отримати за результатами поточного оцінювання та 50 балів – за результатами складання екзамену. Для переведення результатів поточного контролю за чотирибальною шкалою у 50 – бальну шкалу використовується така формула:

$$ПК = \frac{50 \text{ САЗ}}{5},$$

де ПК – результати поточного контролю за 50 – бальною шкалою;

САЗ - середнє арифметичне значення усіх отриманих студентом оцінок під час поточного контролю за чотирибальною шкалою.

Результати поточного контролю можуть бути змінені за рахунок заохочувальних балів:

- студентам, які не мають пропусків занять протягом семестру додається 2 бали;
- за участь в університетських студентських олімпіадах, наукових конференціях додається 2 бали, за участь у таких же заходах на регіональному

чи загальнодержавному рівні додається 5 балів;

- за інші види навчально-дослідної роботи бали додаються за рішенням кафедри.

7.2. Заочна форма навчання

Підсумкове оцінювання результатів вивчення дисципліни здобувачами вищої освіти за заочною формою навчання здійснюється за 100 бальною шкалою з урахуванням результатів поточного контролю, екзаменаційного контролю та виконання індивідуального завдання у міжсесійному періоді. При цьому максимально 30 балів студент може отримати за результатами поточного оцінювання, 50 балів – за результатами складання екзамену, 20 балів – за виконання індивідуального завдання у міжсесійному періоді. Для переведення результатів поточного контролю за чотирибальною шкалою у 30 – бальну шкалу використовується така формула:

$$ПК = \frac{30 \text{ САЗ}}{5}.$$

8. Навчально-методичне забезпечення

1. Чемерис В.А. Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків: методичні рекомендації для самостійного вивчення дисципліни. Львів, 2021. 30 с.
2. Чемерис В.А. Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків: методичні рекомендації для виконання практичних завдань. Львів, 2021. 28 с

9. Літературні джерела

Основна література

1. Василенко В. А. Теорія і практика розробки управлінських рішень: навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2002. 420 с.
2. Вітлінський В. В., Верченко П. І. Аналіз, моделювання та управління економічним ризиком: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. Київ : КНЕУ, 2000. 292 с.
3. Клименко С. М., Дуброва О. С. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризику. Київ: КНЕУ, 2005. 272 с.
4. Клименко С. М., Дуброва О. С. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризику: навч.- метод. посіб. для самост. вивч. дисц. Київ: КНЕУ, 2006. 182с.
5. Мазаракі А. А. , Мельник Т. М., Генералов О. В. Управління ризиками в зовнішньоекономічній діяльності: підручник. Київ, 2018. 312 с.

6. Машина Н. І. Економічний ризик і методи його вимірювання: навч. посіб. Київ: ЦНЛ, 2003. 188 с.
7. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків : навч. посіб. / Герасимчук Н.А. та ін. Київ: ЦП Компрінт, 2019. 596 с.
8. Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків: навч. посіб. / Клебанова Т. С. та ін. Харків: ХНЕУ, 2010. 264 с.
9. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків: навч. посіб. / Балджи М. Д. та ін. Одеса: ОНЕУ, 2013. 670 с.
10. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків: навч. посіб./ Донець Л. І. та ін. Київ: ЦУЛ, 2012. 472 с.
11. Полінкевич О. М., Волинець І Г. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків : навч. посіб. Луцьк : ВежаДрук, 2018. 336 с.
12. Шегда А. В., Голованенко М. В. Ризики в підприємстві: оцінювання та управління. Київ: Знання, 2008. 271 с.

Додаткова література

1. Гаркуша В.О. Методичний підхід до оцінки ризиків інформаційної безпеки підприємства. *Приазовський економічний вісник*. 2020. Вип. 2. С. 85 – 90. DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2020-2-15> (дата звернення: 3.03. 2020).
2. Дерлоу Д. Ключові управлінські рішення. Технологія прийняття рішень: пер з англ. Київ: Всеуито, Наук. думка, 2001. 242 с.
3. Дуброва О. С. Особливості феномену ризику на сучасному етапі господарювання. Проблеми формування ринкової економіки: *Міжвід. Наук. збірник*. Вип. 10 / за ред. О. О. Беляев. Київ: КНЕУ, 2002. 326 с.
4. Дуброва О. С. Сучасний погляд на ризик-менеджмент як важливу складову системи управління підприємством. *Стратегія економічного розвитку України*. Вип. 1 (8) / за ред. О. П. Степанов. Київ: КНЕУ, 2002. 542 с.
5. Лук'янова В. В., Головач Т. В. Економічний ризик : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2007. 464 с.
6. Маргасова В. Г. Фінансові ризики функціонування системи менеджменту акціонерних товариств. *Актуальні проблеми економіки*. 2010. № 1. С. 136–142.
7. Мельник Л. В., Управління системними ризиками ресурсного потенціалу іпотечного кредитування в аграрній сфері. *Modern Economics*. 2019. № 17. С. 139-146. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V17\(2019\)-22](https://doi.org/10.31521/modecon.V17(2019)-22). (дата звернення: 3.03. 2020).
8. Матвійчук А. В. Економічні ризики в інвестиційній діяльності : монографія. Вінниця : ВНТУ, Універсум, 2005. 202 с.

9. Моделі і методи соціально-економічного прогнозування: підручник. Вид. 2-ге, випр. / В. М. Геєць та ін. Харків : ВД "ІНЖЕК", 2008. 396 с
10. Нечипорук Л. В. Фінансові рішення в ризик-менеджменті бізнес-організацій. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. № 5 (22). С. 98 – 103.
11. Організація виробництва в аграрних формуваннях: навч. посіб. / Березівський П. С. та ін. Київ: Центр навчальної літератури, 2005, 560 с.
12. Чайковська І. І. Застосування статистичного методу для оцінювання ризиків інноваційно-інвестиційних проєктів підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2020. № 3. С. 184 – 189. DOI: 10.31891/2307-5740-2020-282-3-34 (дата звернення: 3.03. 2020).
13. Чемерис В., Душка В., Максим В., Янінович Й. Економічна та інвестиційна ефективність створення сімейних ферм з вирощування продукції ставкової аквакультури в Україні. *Науковий вісник ЛНУВМБ імені С.З. Гжицького. Серія: Економічні науки*. 2020. № 22 (96), С. 42–47. <https://doi.org/10.32718/nvlvet-e9607> (дата звернення: 3.03. 2020).
14. Чемерис В.А., Душка В.І., Максим В.Л. Бізнес-модель розвитку сільських територій України. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2019, Т. 5, №. 1, С. 154–176. doi: 10.22004/AG.ECON.287152 (дата звернення: 3.03. 2020).
15. Чемерис В.А., Душка В.І., Максим В.Л. Економічне обґрунтування розвитку сімейних ферм з виробництва молока. *Науковий вісник ЛНУВМБ імені С.З. Гжицького, Серія: Економічні науки*. 2019, Т. 21, № 92, С. 33–42. doi: 10.32718/nvlvet-e9206 (дата звернення: 3.03. 2020).

Інформаційні ресурси

1. Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника. URL: <http://www.lsl.lviv.ua>
2. Львівська обласна універсальна наукова бібліотека. URL: <http://www.lounb.lviv.ua>
3. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Офіційний веб-сайт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: <http://www.me.gov.ua>.
5. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: www.rada.gov.ua.
6. Офіційний веб-сайт Головного управління статистики у Львівській області. URL: <https://www.lv.ukrstat.gov.ua>
7. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk>
8. Офіційний веб-сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua>